

Labyrint světa

Cena Vladimíra Jochmanna pro učitele

**Digitálna učebnica a zážitkové učenie
na hodine občianskej náuky.**

2012

Mgr. Štefan Bojnák
Gymnázium
Antona Bernoláka
Námestovo

OBSAH

<u>0 ÚVOD</u>	3
<u>1 DIGITÁLNA ON-LINE UČEBNICA</u>	3
<u>1.1 FUNKCIE DIGITÁLNEJ UČEBNICE</u>	4
<u>1.2 FORMA DIGITÁLNEJ UČEBNICE</u>	4
<u>1.3 ŠTRUKTÚRA DIGITÁLNEJ UČEBNICE</u>	5
<u>1.4 OBSAH DIGITÁLNEJ UČEBNICE</u>	6
<u>1.4.1 ÚVODNÁ STRANA</u>	6
<u>1.4.2 CIELE</u>	6
<u>1.4.3 PRÍBEH ČLOVEKA</u>	7
<u>1.4.4 UČEBNICA</u>	7
<u>1.4.5 PRACOVNÝ LIST</u>	8
<u>1.4.6 ÚLOHY</u>	9
<u>1.4.7 TESTY</u>	9
<u>1.4.8 DOTAZNÍK</u>	10
<u>1.4.9 ZOZNAM POUŽITEJ A ODPORÚČANEJ LITERATÚRY</u>	11
<u>2 VYUČOVANIE POMOCOU DIGITÁLNEJ UČEBNICE</u>	11
<u>2.1 „DIGIUC“ POČAS ŠKOLSKÉHO ROKA</u>	11
<u>2.2 „DIGIUC“ NA VYUČOVACEJ HODINE</u>	12
<u>2.2.1 ORGANIZAČNÁ ČASŤ</u>	13
<u>2.2.2 DIAGNOSTICKÁ ČASŤ</u>	13
<u>2.2.3 MOTIVAČNÁ ČASŤ</u>	15
<u>2.2.4 EXPOZIČNÁ ČASŤ</u>	16
<u>2.2.5 FIXAČNÁ ČASŤ</u>	17
<u>3 ZÁVER</u>	17
<u>ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY:</u>	18
<u>Príloha 1: Digitálna učebnica – Sociálne skupiny</u>	18
<u>Príloha 2: Test v programe „HOT POTATOES“</u>	21

0 ÚVOD

Vo svojej učiteľskej praxi približujem študentom prostredníctvom informačno-komunikačných technológií aktuálne problémy, ktoré rieši psychológia, sociológia, politológia, právo, ekonómia a filozofia. Na gymnáziu sa tieto vedné disciplíny vyučujú v rámci občianskej náuky. Vzhľadom na skutočnosť, že trh s učebnicami je na Slovensku výrazne poddimenzovaný, sú učitelia nútení tvoriť vlastné učebné texty, pracovné zošity a ďalšie pomôcky. Predmetom mojej práce je ukážka multimedialnej on-line učebnice a jej použitie na hodine. V študentoch sa predovšetkým pokúšam podnecovať tvorivosť, čitateľskú gramotnosť a takisto chcem, aby študenti nielen prežili na hodine niečo zaujímavé, ale aby priamo na svojej koži zažili a odskúšali si sociálne javy. Pri vyučovaní „povinnnej“ občianskej náuky je však dosť náročné transformovať všetky tieto prvky a vzájomne ich sklbiť. Výrazne viac možností rozvíjať tieto kompetencie umožňuje predmet spoločenskovedný seminár, ktorý si môžu študenti zvoliť v treťom ročníku.

1 DIGITÁLNA ON-LINE UČEBNICA

„Učebnica zohráva rozhodujúcu úlohu vo vyučovacom procese, je najdôležitejšou učebnou pomôckou pre žiakov a oporou práce učiteľa.“ (3, s. 318) Čo robiť v situácii, keď ju nemáme? V situácii, keď ani perspektívne nemôžeme rátať s možnosťou, že učebnicu vytvorí špecialisti, pretože vyučujeme predmet, ktorý nie je súčasťou štátneho vzdelávacieho programu a napriek tomu, alebo práve preto chceme vyučovať plnohodnotne? V takomto prípade si musíme učebnicu vyrobiť „svojpomocne“. Samozrejme, že nie je mojou ambíciou suplovať prácu odborníkov na tvorbu učebníc, avšak školská reforma a zvýšené nároky študentov a spoločnosti nás nútia inovovať a modernizovať vyučovací proces i v tejto oblasti. Moderná doba priniesla so sebou množstvo nových komunikačných kanálov, prostredníctvom ktorých je možné sprostredkovať žiakom informácie a motivovať ich ku práci s nimi. „Kanál“, ktorým sa snažím študentom sprostredkovať ciele, ktoré som vytýčil vo výkonovom štandarde, je digitálna on-line učebnica. „Digiuc“, ako učebnicu nazývam, je základný vyučovací prostriedok na hodinách spoločenskovedného seminára. Digitálna učebnica nie je typickým prostriedkom elektronického vyučovania. Ivan Turek hovorí o takzvanom „blended learning“, ktoré je „kombináciou priameho (prezenčného, face-to face) vyučovania, pri ktorom dochádza k bezprostrednému kontaktu učiteľa a študujúcich (napr. klasická prednáška alebo cvičenie), študujúcich navzájom (napr. kooperatívne vyučovanie v učebni) alebo štúdia bez používania IKT (napr. samoštúdium

tlačenej literatúry) a e-learningu.“ (4, s. 17) Na klasickej strednej škole nie je žiadúce ani možné, aby študenti pracovali len prostredníctvom e-learningových materiálov. Vyučovanie by tak stratilo dôležitý osobný rozmer. „Možnosť pozorovať učiteľa, ako pristupuje k danej problematike, aké sú postupy, ktoré používa, je niečo, čo nenahradíte žiadnymi elektronickými prostriedkami.“ (1)

1.1 FUNKCIE DIGITÁLNEJ UČEBNICE

Základnými funkciami, ktoré robia digitálnu učebnicu prítlačlivou, je jej interaktívnosť, možnosť využívať ju on-line a variabilita. Interaktívnosť je základnou funkciou, ktorá vyplýva z povahy podstaty tejto učebnice. Na rozdiel od bežnej učebnice môžeme vkladať multimediálny obsah. Pod variabilitou digitálnej on-line učebnice rozumiem možnosť obmieňať, modifikovať, vylepšovať učebnicu, čo pri klasickej učebnici nie je technicky možné. Zatiaľ čo upravené vydanie „papierovej“ učebnice je možné vydať po troch rokoch, zmeny v digitálnej učebnici sú obmedzené len tvorivosťou učiteľa a žiakov. Pri knižnej učebnici nemajú autori právo na chybu. Pri digitálnej učebnici je možnosť dopĺňať, modifikovať a meniť obsah prakticky neobmedzená. Ako veľký prínos vnímam skutočnosť, že pri bežných učebniciach nie je možné zapojiť do tvorby študentov. Pri koncipovaní digitálnej učebnice je možné zapojiť i študentov, ktorých najlepšie práce sa stávajú súčasťou učebnice a „digiuc“ sa tak stáva zároveň portfóliom žiackych prác.

1.2 FORMA DIGITÁLNEJ UČEBNICE

Forma digitálnej učebnice je jednotná. Základná námietka môže byť, že takýmto spôsobom sklzneme do schématicizmu. Ja som však názoru, že „sklzneme“ nie do schematizmu, ale do systematickosti edukačného prostredia, v ktorom sa nachádzame. Existujú rôzne programy, pomocou ktorých je možné vytvoriť digitálnu učebnicu. Ja si ako bežný užívateľ počítača a informačno-komunikačných technológií netrúfam programovať a preto si myslím, že pre podmienky školy úplne postačí použiť program z balíka Microsoft Office, a to program „powerpoint“. Funkcie potrebné pre tvorbu učebnice sú v podstate k dispozícii v každej verzii spomenutého programu.

1.3 ŠTRUKTÚRA DIGITÁLNEJ UČEBNICE

Štruktúra digitálnej on-line učebnice nie je odlišná od knižnej učebnice. Iné sú spôsoby využitia jednotlivých štruktúrálnych prvkov učiva. Štruktúrne prvky učiva v učebniciach definuje (6, s. 116):

Základný text je v digitálnej učebnici tvorený faktami, pojмами, definíciami, ktoré podávajú elementárnu informáciu o problematike a je v súlade s cieľmi školského vzdelávacieho programu. Základný text tvorí „telo“ učebnice. Okrem poznatkov je súčasťou textu aj motivačný text, ktorý sa nachádza v úvode učebnice.

Doplňujúci text rozširuje študentov obzor pri práci. Tento text obsahuje tabuľky, grafy, dokumenty, citáty, vložené audio a videonahrávky a pod.

Vysvetľujúci text je obsiahnutý predovšetkým v nulte časti učebnice, ktorá je úvodom a zároveň manuálom poskytujúcim sprievodcu celou učebnicou. Zároveň tu patria rôzne komentáre k tabuľkám, obrázkom, schémam atď.

Aparát organizácie osvojenia – usmerňuje poznávaciu činnosť študentov. Ako som spomínal v prvej kapitole, dosiahnutie špecifických cieľov je podmienené vypracovaním konkrétnych úloh. Ich prostredníctvom si študenti osvojujú nové učivo a učiteľ nimi organizuje proces osvojovania si vedomostí.

Ilustračný materiál – v niektorých prípadoch môžu ilustrácie vysvetľovať učivo. V digitálnej učebnici väčšinou využívam ilustrácie rovnocenné textu, ktoré sú efektívnym prostriedkom osvojenia učiva. Okrem spomenutých spôsobov použitia ilustrácii sa častokrát používajú ako pomocné a doplňujúce obrázky

Orientačný aparát slúži na orientáciu v učebnici. V digitálnej učebnici je to predovšetkým ľavá nástrojová lišta obsahujúca tlačidlá, ktoré slúžia ako interaktívny obsah presmerujúci študenta na jednotlivé časti učebnice.

1.4 OBSAH DIGITÁLNEJ UČEBNICE

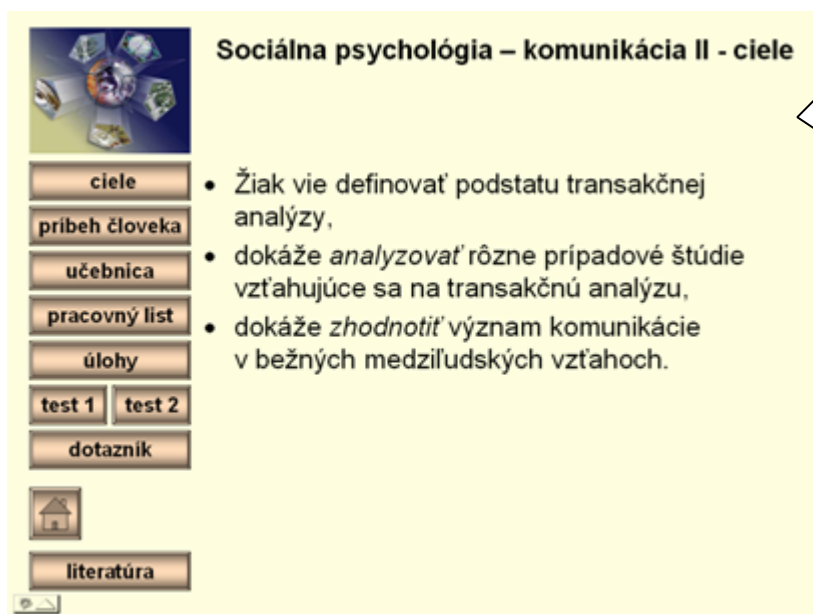
Forma bez obsahu je však prázdna. Na ukážku ponúkam niektoré časti „DIGIUC5“ z druhého ročníka gymnázia.

1.4.1 ÚVODNÁ STRANA

Úvodná strana obsahuje názov predmetu i učebnej látky. Vzhľadom na to, že naša škola je zapojená do projektu „Nová škola“, je potrebné splniť formálne náležitosti, ktoré vyžadujú poskytovatelia finančných prostriedkov. Prvá snímka každej časti digitálnej učebnice má preto v záhlaví umiestnené logá predmetných organizácií. Ďalej úvodná strana obsahuje názov tematického celku a názov učiva.

1.4.2 CIELE

Ďalšia snímka obsahuje konkretizované špecifické ciele, ktoré by mal žiak zvládnuť. Na začiatku vyučovacej hodiny sú žiaci s nimi oboznámení, aby vedeli, čo sa od nich očakáva. Ich naplnenie je podporené konkrétnymi úlohami.

1.4.3 PRÍBEH ČLOVEKA

Sociálna psychológia – komunikácia II - príbeh človeka

- Jozef (J) prišiel domov neskoro z práce. Mali dlho poradu a nestihol prísť načas. Zabudol, že majú ísť večer s manželkou (M) na ples.
- Ich rozhovor vyzeral nasledovne:
 - J: *Prepáč, naozaj sa to nedalo stihnúť?*
 - M: *Chápem to, viem, že potrebuješ zarábať peniaze, ale je dobré, keby si nabudúce zavolať.*
 - J: *A čo si myslíš, že nemám nič iné na práci, len telefonovať.*
 - M: *Ale netáraj, to už len je problém.*
- Kde nastal problém v komunikácii?

literatúra

Buttons: ciele, príbeh človeka, učebnica, pracovný list, úlohy, test 1, test 2, dotazník

Dôležitou súčasťou učebnice je motivačný príbeh. Obsahuje úlohy alebo rôzne prípadové štúdie, ktoré majú napomôcť študentom oboznámiť sa s problematikou. Primárnym účelom je však aktivizovať činnosť študentov a upriamiť ich pozornosť želaným smerom. Zároveň navodí tvorivú pracovnú atmosféru, ktorá je dôležitá pre ďalší priebeh hodiny.

V „DIGIUC“ sú v úvode roka študenti oboznámení s Jozefom. Jozef je priemerný občan Slovenskej republiky. Počas svojho života v digitálnej učebnici sa stretáva s rôznymi problémami, nástrahami, dáva študentom úlohy a podobne. Je integrujúcou časťou celej učebnice, kde má spájať jednotlivé vedné disciplíny. Tento príbeh zároveň pomáha študentom priblížiť vysvetľovanú problematiku ich optike a chápaniu.

Úvod do spoločenských vied - príbeh človeka

- Jozef je priemerný typický obyvateľ Slovenska
- Vek: 38 rokov
- Pohlavie: muž
- Stav: ženatý
- Deti: dve, chlapec a dievča
- Štátna príslušnosť: SR
- Národnosť: slovenská
- Vzdelanie: úplné stredoškolské
- Zamestnanie: KIA Slovensko
- Zábavy: knihy, noviny, šport, rybárstvo, kamaráti ☺

Osudy Jozefa sa budú preplatať celým našim učivom a neraz mu budeme pomáhať zvládať rôzne situácie.

literatúra

Buttons: ciele, príbeh človeka, učebnica, pracovný list, úlohy, test, dotazník

1.4.4 UČEBNICA

Sociálna psychológia – komunikácia II - učebnica

Transakčná analýza

Každý človek má v sebe časť

- rodiča,
- dospelého,
- dieťaťa.

V komunikácii vystupujeme vždy z pozície niektorého stavu ega.

literatúra

Buttons: ciele, príbeh človeka, učebnica, pracovný list, úlohy, test 1, test 2, dotazník

Nosnú časť „DIGIUC“ tvorí učebnica. Sú v nej prezentované základné pojmy, definície a poznatky, ktoré by mali študenti zvládnuť. Pri práci s učebnicou študenti potrebujú učiteľa, ktorý je integrujúcim prvkom počas vyučovacej hodiny. Učivo je zreteľné a jasne formulované a štruktúrované. Je doplnené vhodnými ilustráciami, prípadne rôznymi multimédiami.

1.4.5 PRACOVNÝ LIST

**Sociálna psychológia – komunikácia II -
pracovný list**

- Stiahnite si pracovný list!

 ciele
 príbeh človeka
 učebnica
 pracovný list
 úlohy
 test 1 test 2
 dotazník
 literatúra

list05

Nemenej významnou súčasťou digitálnej učebnice je pracovný list. V nulte časti učebnice je návod na jeho používanie. Obsahuje jeho stručnú charakteristiku, piktogramy, ktoré sú komunikačným prostriedkom pracovného listu a štruktúru pracovného listu, ktorá pomôže žiakom orientovať sa v ňom.

Pracovný list si študenti siahnu z digitálnej učebnice. Obsahuje motivačný „Príbeh človeka“, úlohy a poznámkovú časť.

Agencia Ministerstva školstva SR pre štrukturálne fondy EÚ **Komunikácia II** Európska únia Európske štrukturálne fondy

Príbeh Jozefa

Jozef (J) prežil dosť ťažký život. Mäť dňa pociťoval a neskôr prišiel na svet. Zbavoval, že musí ísť voľne s manželkou (M) na ples. Ich manželka vyprala manželov.

• J. Prešiel, neskôr sa to nešlo sa to zistiť.
• M. Chcem tu, viem, le potrebujem na ňu! pociťoval, ale je dole, kedy si zabudol zistiť.
• J. A čo stápnik, le som tu, nie na ples, le som tu.
• M. Ale nanič, to viem, le som tu.
• Kde máte problém, v komunikácii?

1) Kľúčové učebnice učiva: Výchovno-vzdelávacie kompetencie

2) Úlohy

3) Poznámková časť

4) Literatúra

Spoločensko-vedný seminár - pracovný list

- Ako pracovať s pracovnými listami?
- Pracovný list je pomôcka, ktorá vám má priblížiť jednotlivé spoločenské vedy a zjednodušiť, a zároveň zefektívniť prácu na hodinách i doma. Pracovný list je koncipovaný tak, aby sa daná problematika zvládla zhruba na jednej hodine. Pracovný list je súčasťou digitálnej učebnice, a zároveň obsah digitálnej učebnice je súčasťou pracovného listu, pretože motivačný príbeh, úlohy, ktoré sú v učebnici sú obsiahnuté i v pracovnom liste. Skompletizovaním pracovných listov vznikne pracovný zväzok, ktorý je komplexnou pomôckou pre študenta občianskej náuky.
- V pracovnom zväzku sa nachádzajú rôzne piktogramy, ktoré vám majú „odkomunikovať“ základný návod na činnosť. Tu sú:

 ciele
 príbeh človeka
 učebnica
 pracovný list
 úlohy
 test
 dotazník
 literatúra

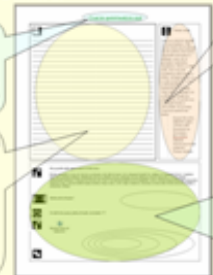
Spoločensko-vedný seminár - pracovný list

- Piktogramy:

Čítateľ	Poslať mail
Premýšľateľ	Časový limit na vypracovanie je ...
Počúvateľ	Hľadajte na internete
Pozerať	Napište esej
Diskutovať	Pro et contra
Vytvorte projekt	Píšte poznámky!
Analýzujte text, obrázok ...	Ák máte pocity, čo sa vám páčilo, čo nepáčilo?

Spoločensko-vedný seminár - pracovný list

- Pracovný list má svoju ustálenú štruktúru:

Motivačná časť, väčšinou motivačný „Príbeh Jozefa“
 Časť s úlohami, ktoré riešime spolu na hodine, súčasťou obrázky a rôzne vložené dokumenty.
 Poznámková časť, niekedy sú súčasťou schémy, diagramy, nákresy kam dopisujete

 ciele
 príbeh človeka
 učebnica
 pracovný list
 úlohy
 test
 dotazník
 literatúra

1.4.6 ÚLOHY

Sociálna psychológia – komunikácia II - úlohy

- Analyzujte nasledovné situácie. V akých stavoch ega vystupujú naše postavy?
- U lekára:**
 - Pacient:* *Jož, všetko ma z toho ležania bolí, už neviem, na ktorý bok sa obrátiť.*
 - Sestra:* *Ste jediný, kto sa sťažuje, ale hneď, ako vybavím ostatných, pomôžem vám lepšie sa uvelebiť. Zatiaľ sa stále nevrťte, bude to iba horšie.*
 - Pacient:* *No dobre, dobre, veď nič, ja počkám.*

ciele

pribeh človeka

učebnica

pracovný list

úlohy

test 1 test 2

dotazník

literatúra

Časť digitálnej učebnice, ktorá do veľkej miery pomáha študentom pochopiť učebnú látku a následne ju utvrdiť, sú úlohy. Úlohy sú nastavené tak, aby ich správne riešenie doviedlo študentov ku naplneniu konkrétnych cieľov. Súčasťou sú okrem úloh rôzne otázky, prípadové štúdie a podobne. Na konci je naformulovaná domáca úloha, ktorá má utvrdiť učivo.

1.4.7 TESTY

KOMUNIKÁCIA II - TRASAKČNÁ ANALÝZA

CVIČENIE

4:52

1 / 10 =>

Ukáž všetky otázky:

Sme v práci. O polhodinu končí pracovná doba. Kolega mi navrhne: "Počúvaj kámo, vytiahni karty, dáme si partičku". Ktorá odpoveď kolegu je v pozícii KRITICKÉHO RODIČA?

A. ? Presím ťa, poďme dokončiť prácu.

B. ? Jasneeee, šéf už odišiel.

C. ? Hanbí sa, však si v práci.

Ďalšou súčasťou digitálnej učebnice, ktorej úlohou je fixovať učivo, sú elektronické testy. Testy sú vytvorené v prostredí „HOT POTATOES“. S učebnicou sú prepojené prostredníctvom „tlačidla akcie“, ktoré otvorí test zavesený na mojej webovej stránke. Testy riešime na vyučovacej hodine, alebo ich študenti spracúvajú počas domácej prípravy.

Je možné tvoriť rôzne druhy testov, počnúc zatvorenými s možnosťou výberu odpovedí, cez otvorené s krátkou odpoveďou, zorad'ovacie a prirad'ovacie úlohy, až po atraktívne krížovky. Súčasťou testových úloh môžu byť rôzne obrázky, audio či video súbory. Elektronické testy tvoria databázu úloh, z ktorej čerpám pri tvorbe testov. Aj napriek skutočnosti, že predmet spoločenskovedný seminár je neklasifikovaný, žiaci absolvujú niekoľko testov, ktoré majú overiť úroveň ich vedomostí.

1.4.8 DOTAZNÍK

Jednou z najdôležitejších častí učebnice je on-line dotazník. Žiaci ho nevypĺňajú na hodine, ale doma. Pre učiteľa je neoceniteľným východiskom pre hľadanie nových, lepších štýlov práce, či už vo vzťahu a komunikácii so žiakmi, alebo pri práci s „DIGIUC“. Podobne ako testy aj na dotazník nás presmeruje „Tlačidlo akcie“ na nástrojovej lište.

Dotazník "Dotazník na hodnotenie kvality vyučovacej hodiny predmetu spoločensko-vedný seminár žiakmi - skúšobný"

Milé študentky, milí študenti,
Dovoľujeme si vás požiadať o zodpovedanie ďalej uvedených položiek dotazníka. Cieľom dotazníka je získať spätnú väzbu o kvalite vyučovacej hodiny predmetu spoločensko-vedný seminár a na jej základe skvalitniť vyučbu v súlade s vašimi požiadavkami. Dotazník je anonymný a jeho vyplňanie dobrovoľné. Prosíme vás, aby ste na jednotlivé položky dotazníka zodpovedali čestne, úprimne a pravdivo.
Ďakujeme vám za pochopenie a spoluprácu.

Štart

Keď klikneme na dotazník, otvorí sa stránka www.iankety.sk, ktorá poskytuje službu pomocou ktorej sme schopní vytvoriť rôzne druhy dotazníkov a ankiet. Výborným alternatívnym nástrojom je tvorba dotazníkov v docs.google.com.

Dotazník je koncipovaný tak, aby žiaci mohli dať učiteľovi bezprostrednú spätnú väzbu. Dotazník je prevzatý od Tureka Ivana (3, s.545) Vyzerať nasledovne:

„Milé študentky, milí študenti,
dovoľujeme si vás požiadať o zodpovedanie ďalej uvedených položiek dotazníka. Cieľom dotazníka je získať spätnú väzbu o kvalite vyučovacej hodiny predmetu spoločensko-vedný seminár a na jej základe skvalitniť vyučbu v súlade s vašimi požiadavkami. Dotazník je anonymný a jeho vyplňanie dobrovoľné. Prosíme vás, aby ste na jednotlivé položky dotazníka zodpovedali čestne, úprimne a pravdivo.

Ďakujeme vám za pochopenie a spoluprácu.“

1. Dnešnú vyučovaciu hodinu predmetu spoločenskovedný seminár považujem za:

- výbornú,
- veľmi dobrú,
- dobrú,
- slabú,
- nedostatočnú.

2. Pokúste sa odhadnúť, do akej miery ste pochopili nové učivo z predmetu spoločensko-vedný seminár, ktoré ste dnes preberali:

- Pochopil a zapamätal som si úplne všetko, a to tak, že si učivo nebudem musieť doma ani zopakovať.
- Pochopil som všetko, ale aby som to nezabudol, musím si učivo doma zopakovať.
- Nepochopil som úplne všetko, takže niektoré veci si budem musieť ešte nechať vysvetliť od spolužiakov, alebo sa ich budem musieť doučiť z učebnice.
- Z dnešného učiva som pochopil len máločo.
- Z dnešného učiva som nepochopil vôbec nič.
- Iné, a to

3. Čo sa vám na dnešnej vyučovacej hodine predmetu spoločenskovedný seminár nepáčilo, čo odporúčate zlepšiť?

4. Čo sa vám na dnešnej vyučovacej hodine predmetu spoločenskovedný seminár páčilo?

1.4.9 ZOZNAM POUŽITEJ A ODPORÚČANEJ LITERATÚRY

Sociálna psychológia – komunikácia II - literatúra

- Použitá a odporúčaná literatúra:
 - Martinkova, Vavrová, Eva: Náuka o spoločnosti. Nová maturita, 1. vyd. Bratislava: Príroda, 2005.
 - Berne, E.: Jak si lidé hrají.
 - Gruber, D.: Zlatá kniha komunikace
 - Hennig, G.- Pelz, G.: Transakční analýza

ciele

pribeh človeka

učebnica

pracovný list

úlohy

test 1 test 2

dotazník

literatúra

V závere digitálnej učebnice je uvedený zoznam použitej a odporúčanej literatúry. Viedli ma k tomu dva hlavné dôvody. Na jednej strane sa autor učebnice musí vyhnúť plagiátorstvu a na strane druhej je dôležité, aby mali študenti k dispozícii zdroje, o ktoré sa môžu oprieť v prípade hlbšieho záujmu o prezentovanú problematiku.

2 VYUČOVANIE POMOCOU DIGITÁLNEJ UČEBNICE

2.1 „DIGIUC“ POČAS ŠKOLSKÉHO ROKA

Digitálna učebnica nie je jednorazová záležitosť. Je systematickým riešením vyučovania občianskej náuky v druhom ročníku. Ako prebieha školský rok s „DIGIUC“? Prvá vyučovacia hodina je venovaná práci s manuálom „DIGIUC0“. Tento manuál spĺňa dve základné funkcie:

- Inštrumentálna funkcia – manuál obsahuje rámcový návod, ako používať digitálnu učebnicu. To znamená, že žiak bude vedieť, kde ju nájde, ako sa orientovať v učebnici, bude vedieť pracovať s celou štruktúrou učebnice a s pracovným listom.
- Informačná funkcia – prostredníctvom manuálu sa študent dozvie obsah práce na občianskej náuke. Zistí, čo je predmetom občianskej náuky počas celého štúdia na gymnáziu.

Manuál ponúkam k nahliadnutiu: <http://bojnak.wbl.sk/DIGIUC0.pps>. Učebnica je k dispozícii len na čítanie. S týmto manuálom sa študenti oboznamujú už v druhom ročníku. Na konci prvej hodiny študenti dostanú k dispozícii tlačený dotazník, ktorého úlohou je zistiť ich možnosti a schopnosti pri práci s digitálnou učebnicou. Obsahujú otázky, ktoré sa týkajú možnosti prístupu k počítaču a internetu. Zisťujem, aký používajú prehliadač a aký kancelársky balík majú k dispozícii. Na základe vyhodnotenia tejto časti dotazníka som dospel k záveru, že vyše 94% študentov má prístup k internetu priamo v domácnosti. Táto skutočnosť ma prekvapila a potešila,

pretože umožňuje študentom prácu priamo doma. V prípade, že žiaci nemajú priamo prístup k internetu, nie je problém poskytnúť im učebnicu i testy na niektorom z nosičov, napríklad na USB kľúči. Dôležitou skutočnosťou pre mňa bolo zistenie, ktorý z kancelárskych balíkov žiaci používajú. Vzhľadom na skutočnosť, že drvivá väčšina používa Microsoft Office, a to v pomere zhruba 1:1 vo verziách Office 2003 a Office 2007. Z tohto dôvodu používam Microsoft Office 2003, aby čo najširšia škála žiakov mala k „DIGIUC“ prístup. Ďalším súborom otázok boli otázky, ktoré sa týkali užívateľských schopností žiakov. Vyplynulo z nich, že žiaden z nich nemá problém pracovať s digitálnou učebnicou.

Počas školského roka sa digitálna učebnica využíva dvojakým spôsobom, a to na hodinách a počas domácej prípravy. V pohodlí domova ju môžu používať ako zdroj informácií, sťahujú si z nej pracovné listy, oboznamujú sa s domácimi úlohami a okrem toho využívajú online testy, dotazníky, prípadne na moju mailovú adresu odosielajú domáce úlohy vo forme esejí, prípadne práce v rôznych iných formátoch.

Na konci školského roka študenti zhodnotia činnosť učiteľa v dotazníkoch, ktoré tvoria východisko pre ďalší školský rok.

2.2 „DIGIUC“ NA VYUČOVACEJ HODINE

V tejto časti predstavím rozbor vyučovacej hodiny, počas ktorej bola použitá digitálna učebnica. V závere tejto časti sa nachádza hypertextový odkaz na učebnicu, ktorá bola na tejto hodine použitá. Podľa Tureka môže elektronická učebnica za určitých okolností „zastúpiť učiteľa vo všetkých fázach vyučovacieho procesu. Študentov motivuje, oznámi im konkrétne (špecifické) ciele vyučovania,... vysvetlí príslušné učivo, vedie študentov pri jeho prehľbovaní a upevňovaní, vykoná kontrolu procesu učenia sa a študenta aj vyhodnotí.“ (5, s. 231)

Spôsob využitia učebnice na hodine môže byť rôzny a závisí od didaktických prostriedkov, ktoré má učiteľ k dispozícii. Najefektívnejší a zároveň efektný je podľa môjho názoru využitie „DIGIUC“ prostredníctvom interaktívnej tabule. Minimálne však je potrebné na použitie počítač a dataprojektor. Pre plnohodnotné využitie je optimálne, aby bol v učebni zavedený internet. V krajnom prípade je možné využívať digitálnu učebnicu aj bez prístupu na internet, avšak je vhodné, aby súbory, ktoré sa používajú z internetu, boli k dispozícii off-line na nosiči (USB kľúč, DVD,...). Ako ukážku ponúkam rozbor vyučovacej hodiny, ktorej témou je komunikácia.

2.2.1 ORGANIZAČNÁ ČASŤ

Po privítaní žiakov ich oboznámim so špecifickými cieľmi hodiny:

Žiak vie:

- vlastnými slovami *definovať* pojem vodca,
- *vymenovať* znaky sociálnej skupiny,
- *rozlíšiť* medzi sociálnou skupinou, agregátom a davom,
- *kriticky posúdiť* význam skupiny pre jednotlivca a jednotlivca pre skupinu,
- *identifikovať* svoju pozíciu v rámci skupiny,
- *zhodnotiť* úlohu vodcu pre spoločnosť.

2.2.2 DIAGNOSTICKÁ ČASŤ

S pojmom sociálna skupina, so štruktúrou skupiny a druhmi sociálnych skupín už boli žiaci oboznámení na občianskej náuke. Na začiatku hodiny si preto zopakujeme učivo. Na opakovanie učiva som zaviedol inovatívny spôsob preverovania vedomostí. Študenti sú zvyknutí, že opakovanie a kontrola vedomostí prebieha v réžii učiteľa, ktorý preveruje vedomosti, či už individuálne alebo frontálne, ústne alebo písomne. Podľa môjho názoru jestvuje vzťah medzi schopnosťou pochopiť otázku a schopnosťou vytvoriť otázku. Ak študent vie správne tvoriť otázky, dokáže ich aj adekvátne pochopiť. Preto je vhodné zaviesť systém, ktorým naučíme žiakov otázky tvoriť. Pre takýto účel som zaviedol spôsob skúšania, ktorý umožní žiakom naučiť sa formulovať otázky a zároveň im umožní rozvíjať hodnotiace myslenie.

Vysvetlivky ku nasledovnej schéme:

Učiteľ.

Skúšajúci žiak.

Skúšaný žiak.

1-5

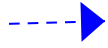
V každom rohu triedy má študent inú známku.

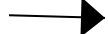
Skúšajúci žiak dáva otázku skúšanému žiakovi.

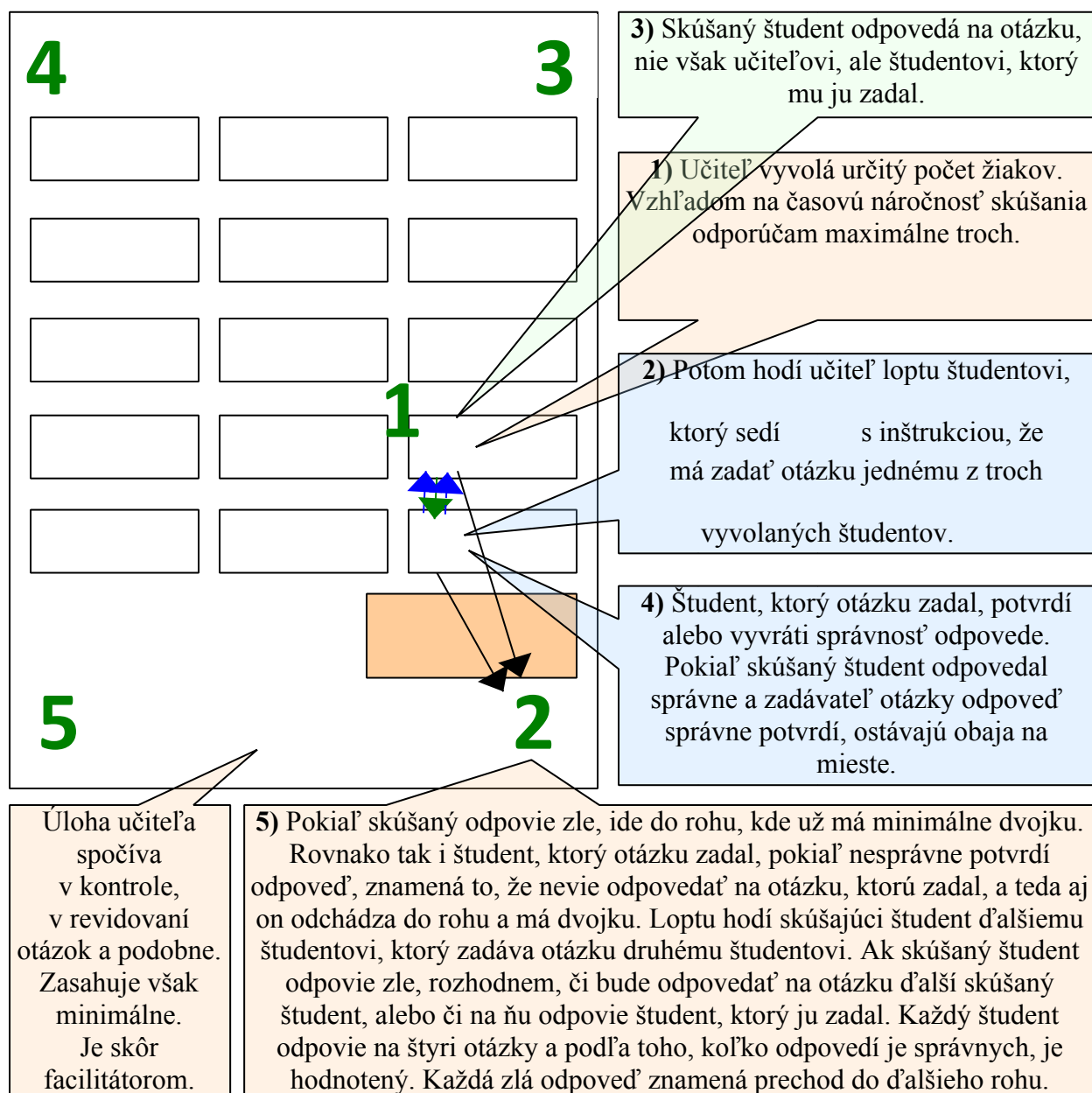
Skúšaný žiak odpovedá skúšajúcemu.

Spätná väzba skúšajúceho študenta skúšanému.

Nesprávne odpoveď alebo nesprávne potvrdenie odpovede znamená odchod do rohu a zhoršenie známky.

Za hlavnú výhodu tohto spôsobu preverovania vedomostí považujem skutočnosť, že žiaci si v praxi precvičujú tvorbu otázok a zároveň okamžite dostávajú od preverovaného študenta spätnú väzbu, či bola správne sformulovaná. Počas skúšania je skúšajúci študent neraz prekvapený, že žiak, ktorý odpovedá na jeho otázku, odpovedá inak, než bola očakávaná odpoveď, avšak sám musí skonštatovať, že odpoveď bola dobrá. Týmto spôsobom donútime študentov formulovať otázky presne a jednoznačne, čím zúžia množinu možných odpovedí.

Druhou výhodou je skutočnosť, že týmto spôsobom preveríme vedomosti u väčšieho počtu študentov, a to v relatívne krátkom čase.

Poslednou, treťou výhodou je fakt, že tým, že skúšajúci žiak musí potvrdiť alebo vyvrátiť správnosť odpovede, je nútený hodnotiť objektívne svojho spolužiaka, čím výrazne podporujeme hodnotiace myslenia a schopnosť dávať spätnú väzbu. (2, s. 14) ako jeden z nástrojov na rozvoj hodnotiaceho myslenia žiakov odporúča nechať na žiakoch samotné hodnotenie otázok a úloh z hľadiska ich správnosti alebo nesprávnosti.

Nevýhody spočívajú v časovej náročnosti skúšania, keďže sa môže stať, že začneme skúšať troch študentov a napokon ukončíme skúšanie s napríklad desiatimi študentmi. Ďalším problémom je zabezpečenie objektivity. Pri ústnom skúšaní je miera subjektivity vždy výraznejšia. Na zabezpečenie objektivity je potrebné, aby sme na začiatku skúšania presne stanovili podmienky. Musíme stanoviť rozsah učiva, napríklad či skúšame z učebných látok v rámci tematického celku alebo z učebných látok, ktoré sme prebrali za celý polrok. Nie je vhodné skúšať z jedného učiva, pretože môže byť problém vytvoriť dostatočný počet otázok. Objektivizáciu docielime aj tým, že pred preverovaním vedomostí určíme typy otázok, ktoré študenti môžu zadávať. Zo skúsenosti môžem povedať, že nie je vhodné používať binárne úlohy, ani úlohy s možnosťou výberu z viacerých alternatív. Výber sa zužuje najmä na dva typy otázok v rámci otvorených úloh. Buďto použijeme doplňovacie otvorené úlohy, alebo produkčné otvorené úlohy. Pri doplňovacích otvorených úlohách má ťažkú úlohu skúšajúci pri formulovaní otázky. Pokiaľ je otázka dobre sformulovaná, žiak väčšinou nemá problém pochopiť, čo sa od neho žiada. Pri produkčných úlohách má ťažšie postavenie skúšaný žiak.

Tento spôsob skúšania môže evokovať dojem, že učiteľ sa zbavuje zodpovednosti z hodnotenia študentských vedomostí. Myslím si však, že učiteľ sa v tomto prípade nezabavuje zodpovednosťou, ale jej veľkú časť prenáša na študentov, čo by malo byť jedným z cieľov učiteľa. Učiteľ má naopak veľkú zodpovednosť, aby udržal istú kognitívnu náročnosť zadávaných úloh. Zároveň musí použiť veľa pedagogického taktu i istej citlivosti vo vzťahu k hodnoteniu jednotlivých odpovedí.

2.2.3 MOTIVAČNÁ ČASŤ

V motivačnej časti žiaci pomáhajú Jozefovi na základe fotografií určiť, či ide o dav alebo o sociálnu skupinu. Svoje názory zdôvodnia a uvádzajú ďalšie príklady.

2.2.4 EXPOZIČNÁ ČASŤ

Sprístupňovanie a osvojovanie nového učiva neprebieha klasickým spôsobom. Snažím sa, aby žiaci dospeli k formulovaniu základných myšlienok sami, či už prostredníctvom vlastnej tvorivej činnosti, alebo vlastného prežitého zážitku. Úlohy sú zostavené tak, aby naplnili jednotlivé špecifické ciele, ktoré majú žiaci dosiahnuť. Zmyslom spoločenskovedného seminára je rozšíriť vedomosti, ktoré nadobudli na občianskej náuke a dosiahnuť to netradičnými metódami. Zatiaľ čo na hodinách „bežnej“ občianskej náuky sa orientujem na vysvetlenie danej problematiky, respektíve javu, na hodinách spoločenskovedného seminára sa pokúšam aplikovať tieto poznatky do praxe. Ako môže žiak priamo na hodine zažiť sociálne javy? Veľmi jednoducho. Je potrebné použiť také metódy, ktoré to študentovi umožnia. Okrem toho je potrebné nechať mu priestor, aby ho využiť mohol. V mojej praxi sa mi osvedčilo aplikovanie sociálnych experimentov na hodinách spoločenskovedného seminára. Jeden z experimentov je orientovaný na zistenie skutočnosti, ako a na základe akých kritérií sa generuje vodca v skupine. Experiment uskutočnili Caciopoo a Petty v roku 1981. Modifikoval som ho a prispôbil na podmienky triedy. Študenti majú rozhodnúť, ktorá z prezentovaných dvojíc je im bližšia. V prvom prípade im ukážem dvojicu fotiek z módnjej prehliadky, neskôr dva góly a napokon dva úryvky z básne. V prvej etape si ku každej z dvojíc napíšu to, čo preferujú. V druhej etape sa majú v skupine konsenzuálne uznieť, ktorý z módnych návrhov, gólov a básní uprednostňujú. Nie je povolené hlasovať ani vyvíjať nátlak. Rozhodovať majú len na základe argumentov. Na základe hypotézy predpokladám, že v prvom prípade sa bude generovať vodca skôr zo skupiny dievčat, v druhom prípade zo skupiny chlapcov a v treťom prípade to bude človek, ktorý má prehľad v literatúre. Je zaujímavé sledovať dynamiku skupiny. Študenti si uvedomia, že vodca skupiny sa negeneruje na základe fyzických predpokladov, ale na základe spôsobilostí, ktorými disponuje. Okrem toho je pre nich dôležité zistenie, že v rôznych skupinách obsadzujú rôzne spoločenské statusy.

Na hodine musí byť aj veselo.

Žiaci až na konci aktivity pochopia, že boli súčasťou experimentu. A až nakoniec sú porovnané výsledky nášho experimentu so závermi, ku ktorým dospeli Caciopoo a Petty. V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť citlivosť pri používaní experimentov, pretože môžeme nimi zasiahnuť do osobnej integrity žiaka. Preto, pokiaľ používam podobný spôsob vyučovania, aplikujem ho u študentov, ktorí dosiahli plnoletosť.

2.2.5 FIXAČNÁ ČASŤ

Zhrnutie a upevňovanie učiva prebieha prostredníctvom on-line testov. Znenie otázok je uvedené v prílohe 2. V prvých otázkach žiaci určujú, či ide o skupinu alebo nie. V poslednej otázke zodpovedajú, ktorý zo znakov vodcovstva pozorovali pri práci s úlohami. V tejto otázke môžu byť všetky otázky správne.

3 ZÁVER

„V jednoduchosti je krása.“ V tejto myšlienke je podľa môjho názoru vyjadrená podstata mnou prezentovanej učebnice. Jej nenáročnosť tvorby, jednoduchosť „obsluhy“ i adaptabilita či variabilita dokazujú, že je možné pri relatívne malej námahe vytvoriť plne funkčnú vyučovaciu pomôcku, ktorá môže byť nielen spestrením hodiny, ale „plnokrvnou“ učebnicou. Digitálna učebnica nie je jednorazový projekt, ale pokrývam ňou vyučovanie občianskej náuky vo všetkých ročníkoch. Prezentovaním mnou vytvorenej učebnice sa pokúšam do istej miery inšpirovať kolegov. Zároveň očakávam spätnú väzbu, ktorá je dôležitým determinantom každej tvorivej práce. Pomôže mi to pri modifikácii a úpravách existujúcej učebnice. Za veľmi dôležité považujem prepojenie informačno-komunikačných technológií s podporovaním tvorivosti, rozvíjaním čitateľskej gramotnosti a zážitkového vyučovania. Napokon je však potrebné uviesť si, že počítač a internet sú len nástrojom, nie cieľom našej aktivity.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY:

1. ČERNÁKOVÁ, H.: E-learning ako doplněk výuky. In: Učitel'ské listy [on-line]. [cit. 2012-02-17]. Dostupné na internete: <http://www.ucitelske-listy.cz/2009/09/hana-cermakova-e-learning-jako-doplnek.html>
2. RÖTLING, Gustáv: Hodnotenie učebnej činnosti žiakov. Banská Bystrica: Metodické centrum, 2001. 16 s. ISBN 80-8041-401-7
3. TUREK, I.: Didaktika. Prvé vydanie. Bratslava: Iura edition, 2008. 596 s. ISBN 978-80-8078-198-9
4. TUREK, I.: Elektronické vzdelávanie (E-LEARNING). In: Pedagogické rozhľady [on-line]. [cit. 2012-02-17]. Dostupné na internete: <http://www.rozhlady.pedagog.sk/cisla/pr2-2007.pdf>
5. TUREK, I.: Zvyšovanie efektívnosti vyučovania. Druhé vydanie. Bratislava: Edukácia, 1998. 328 s. ISBN 80-88796-89-X
6. ZUJEV, D. D.: Ako tvoriť učebnice. Prvé vydanie. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1986. 296 s.

1. Úvodná snímka

**Digitálna učebnica
občianskej náuky pre tretí ročník
-
Spoločensko-vedný seminár**

Psychológia
Človek ako individuum
-
Sociálne skupiny

Mgr. Štefan Bojnák – Gymnázium Antona Bernoláka Námestovo

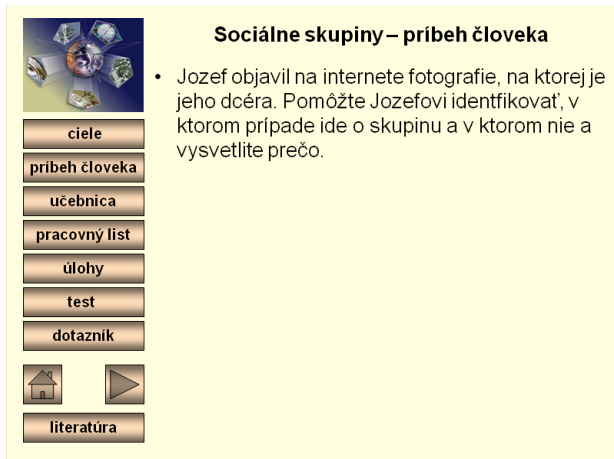
2. Ciele

Sociálne skupiny - ciele

- Žiak vie:
 - vlastnými slovami *definovať* pojem vodca,
 - *vymenovať* znaky sociálnej skupiny,
 - *rozlíšiť* medzi sociálnou skupinou, agregátom a davom,
 - *kriticky posúdiť* význam skupiny pre jednotlivca a jednotlivca pre skupinu,
 - *identifikovať* svoju pozíciu v rámci skupiny.
 - *zhodnotiť* úlohu vodcu pre spoločnosť.

3. „Príbeh človeka“

Sociálne skupiny – príbeh človeka

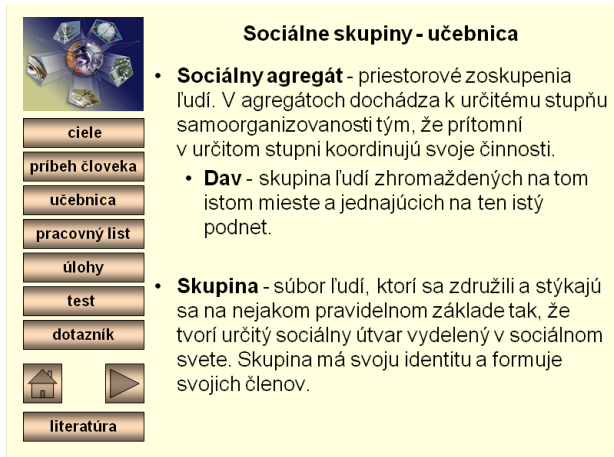
- Jozef objavil na internete fotografie, na ktorej je jeho dcéra. Pomôžte Jozefovi identifikovať, v ktorom prípade ide o skupinu a v ktorom nie a vysvetlite prečo.

4. „Príbeh človeka“

Sociálne skupiny – príbeh človeka

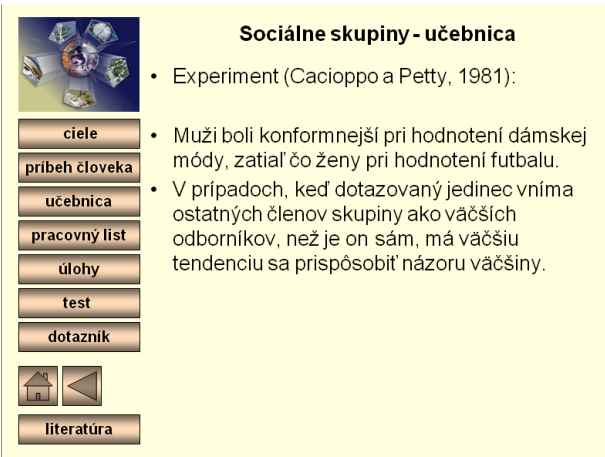
5. Učebnica

Sociálne skupiny - učebnica

- **Sociálny agregát** - priestorové zoskupenia ľudí. V agregátoch dochádza k určitému stupňu samoorganizovanosti tým, že prítomní v určitom stupni koordinujú svoje činnosti.
 - **Dav** - skupina ľudí zhromaždených na tom istom mieste a jedajúcich na ten istý podnet.
- **Skupina** - súbor ľudí, ktorí sa združili a stýkajú sa na nejakom pravidelnom základe tak, že tvorí určitý sociálny útvar vydelený v sociálnom svete. Skupina má svoju identitu a formuje svojich členov.

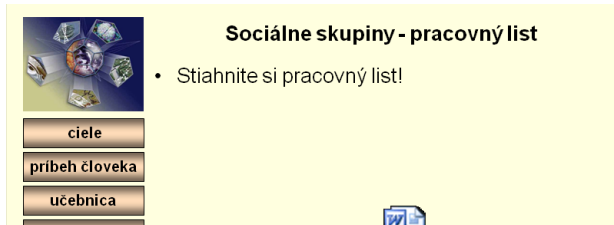
6. Učebnica

Sociálne skupiny - učebnica

- Experiment (Cacioppo a Petty, 1981):
 - Muži boli konformnejší pri hodnotení dámskej módy, zatiaľ čo ženy pri hodnotení futbalu.
 - V prípadoch, keď dotazovaný jedinec vníma ostatných členov skupiny ako väčších odborníkov, než je on sám, má väčšiu tendenciu sa prispôsobiť názoru väčšiny.

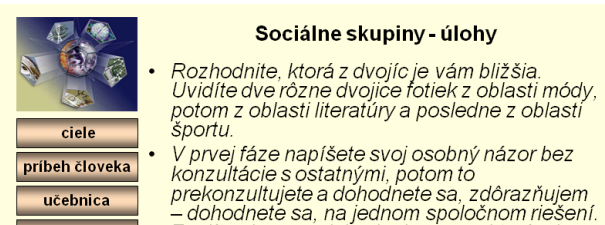
7. Pracovný list

Sociálne skupiny - pracovný list

- Stiahnite si pracovný list!

8. Úlohy

Sociálne skupiny - úlohy

- *Rozhodnite, ktorá z dvojíc je vám bližšia. Uvidíte dve rôzne dvojice fotiek z oblasti módy, potom z oblasti literatúry a posledne z oblasti športu.*
- *V prvej fáze napíšete svoj osobný názor bez konzultácie s ostatnými, potom to prekonzultujete a dohodnete sa, zdôrazňujem – dohodnete sa, na jednom spoločnom riešení.*

9. Úlohy

Sociálne skupiny - úlohy

Ktorá móda je modernejšia?

ciele
 príbeh človeka
 učebnica
 pracovný list
 úlohy
 test
 dotazník
 literatúra

10. Úlohy

Sociálne skupiny - úlohy

Ktorá móda je modernejšia?

ciele
 príbeh človeka
 učebnica
 pracovný list
 úlohy
 test
 dotazník
 literatúra

11. Úlohy

Sociálne skupiny - úlohy

Ktorá báseň je podľa vás lepšia?

Z kostolov plynú
čierne plachetnice
pokašliavajúca flotila
tiahne opäť do boja
posilnená dúškom
orgánovej hudby
do boja s dychom
ktorý už ťažko
chytiť za pačesy

ciele
 príbeh človeka
 učebnica
 pracovný list
 úlohy
 test
 dotazník
 literatúra

12. Úlohy

Sociálne skupiny - úlohy

Ktorá báseň je podľa vás lepšia?

A čo mi z tejto jasnej valašky,
keď mojej nemám fujary?
Bez nej duch môj je len batoh ťažký,
ja bez nej kostlivec starý:
ona mi mladosť moju sladila,
ona každú mi chvíľu zmladila,
s jej piesňou mi rástla sila;
jestli mi túto, pán môj, vezmete,
čo si s ochladlým trupom počnete? –
Tú nedám za všetko v svete!

ciele
 príbeh človeka
 učebnica
 pracovný list
 úlohy
 test
 dotazník
 literatúra

13. Úlohy

Sociálne skupiny - úlohy

Ktorý gól je krajší?

Maradona - Greatest goal

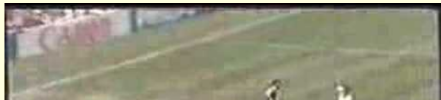

ciele
 príbeh človeka
 učebnica

14. Úlohy

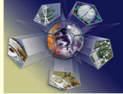
Sociálne skupiny - úlohy

Ktorý gól je krajší?

ciele
 príbeh človeka
 učebnica

15. Úlohy

Sociálne skupiny - úlohy

- Pokúste sa zhodnotiť, čo vás viedlo ku vášmu individuálnemu hodnoteniu
- Prečo ste sa prispôbili alebo naopak neprispôbili názoru ostatných?
- Čo sa v skupine vymedzuje na základe prevahy vplyvu jednotlivých osobností

ciele

príbeh človeka

učebnica

pracovný list

úlohy

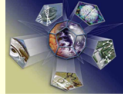
test

dotazník

literatúra

16. Literatúra

Sociálne skupiny - literatúra

- Použitá a odporúčaná literatúra:
 - http://pdfweb.truni.sk/zeleiova/sopsy_4.pdf
 - <http://lide.uhk.cz/fim/ucitel/franema1/data/pr ednaska%204.ppt>
 - Le Bon: Psychologie davu
 - http://tucnak.fsv.cuni.cz/~kabele/archiv/2005 Mikrosociologie/8_Mal%E9%20skupiny%202005_prezentace.doc
 - Jaroslav Klus: Dejiny posteje. Bratislava, Vydavateľstvo SSS 2004.
 - Andrej Sládkovič: Detvan

ciele

príbeh človeka

učebnica

pracovný list

úlohy

test

dotazník

literatúra

Príloha 2: Test v programe „HOT POTATOES“

SOCIALNE SKUPINY

CVIČENIE

tvoje skóre je: 100%.
Správne: 8/8
Cvičenie je kompletne:

Ukazuj jednu za druhou:

1. Je na tomto obrázku zobrazená sociálna skupina?

A 2 ano

3. Je na tomto obrázku zobrazená sociálna skupina?

A. áno

B. nie

4. Je na tomto obrázku zobrazená sociálna skupina?

A. áno

B. nie

5. Je na tomto obrázku zobrazená sociálna skupina?

A. áno

B. nie

6. Je na tomto obrázku zobrazená sociálna skupina?

A. áno

B. nie

7. Je na tomto obrázku zobrazená sociálna skupina?

A. áno

B. nie

8. Ktorý zo znakov vodcovstva ste registrovali pri práci s dvojicami snímok s módnymi návrhmi, gólmi a básňami?

- a. ☒ plánovanie, usmerňovanie, koordinovanie skupinovej činnosti
- b. ☒ udržiavanie cieľov, vízií a ideálov skupiny
- c. ☒ ovplyvňovanie práce a jej výsledkov v skupine
- d. ☒ zdroj i prijímateľ informácií
- e. ☒ dominancia v skupine
- f. ☒ prejavovanie súhlasu alebo nesúhlasu s členmi: chváli - trestá
- g. ☒ udržiavanie optimálnych vzťahov
- h. ☒ riešenie problémov v skupine
- i. ☒ príklad v správaní
- j. ☒ rozdeľovanie právomocí
- k. ☒ zjednocovanie
- l. ☒ preberanie individuálnej zodpovednosti
- m. ☒ obetný baránok v prípade neúspechu

nahraj odpoveď